

РАДОВАН САМАРЦИЋ: „ПИСЦИ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ“

Београд 1976, 304

Књига проф Самарцића представља видан допринос српској историографији. Ријеч је о дјелу које плијени својим особеним стилем, унутрашњом, слободом конструкцијом. Садржајна раскошност и богатство језика приближавају историјским токовима и оне читаоце који се у мањој мјери занимају за прошлост.

„Краљевство Словена“, Мавра Орбинија Самарцић истиче као дјело од значаја за развој српске историјске мисли. Мавро Орбини, опат бенедиктинског самостана на Мљету, словенски родољуб који трага за Словенима у времену и простору, задивљен је набреклем снагом полске државе, замисљен над пробуђеном Русијом, али и окренут Србима и њиховој народној pjesми, која се може чути и у Дубровнику. Католик је по увјерењу, настојао је да увуче интересе Рима у словенске земље (7—27).

Јован Рајић је покренуо интересовање Срба за своју бурну прошлост, али у његовим трагањима није било довољно критичког односа према изворима (29—59). Писци послѣје Рајића углавном су се ослањали на његову интерпретацију историје Срба и тако ће потрајати све до појаве Илариона Руварца (60—76). Сљедбеник њемачке школе, окупљене око Хердера, Вук Караџић, и као писац и као свједок догађаја, оставио је дјело од изузетне вриједности, које је захватило раздобље првог и другог српског устанка, као и период тиранске владавине кнеза Милоша (77—166).

Чини се да је проф. Самарцић непотребно укључио Нићифора

Нинковића у писце српске историје. Нинковићева даровитост је неспорна али је он прије свега, писац мемоара. Берберин кнеза Милоша добијао је батине од свог аутократског господара, па ипак је стигао да запише своја сјећања и изазове нашу пажњу и усхићење (167—188).

Доста простора аутор је посветио Стојану Новаковићу, утемељитељу модерне српске историографије (189—243). Новаковићева истраживања увршћена су у ред истакнутих историјских радова највише због хладног одмјереног приступа историјској материји.

Нешто простора посветио је Самарцић последњем полиисторику у српској историографији Владимиру Ђоровићу. Ђоровићева дјело, обимно и разноврсно, није једнаког квалитета, има недостатака који су могли бити избјегнути (245—253). Васиљ Поповић (255—262) спада у круг оних историчара који су достигли свој домет истражујући испреплетане везе Европе са јужнословенским земљама. Више од осталих, расвијетлио је проблем распада султанске Турске и саинтересованост великих сила за источно питање.

Вриједан сваке хвале је труд проф. Самарцића да у ову књигу унесе своја запажања о покојном проф. Јорју Тадићу и његовом напору да обогати српску историјску мисао (263—284). На тај начин, аутор се захвалио свом учитељу, који му је својевремено давао корисне савјете и упућивао га у истраживања.

Милорад П. Радусиновић

ВЕЛИЗАР ПЕРУНОВИЋ: „КАЗИВАЊА ИЗ КОЛОНЕ“

(Херцег-Нови 1977, стр. 407)

Истакнути борац и руководилац у НОР-у, револуцији и послједњератној изградњи, Велизар Перуновић се, када је за то имао времена, прихватао пера и тако се увр-

стио у публицисте, прије свега по фељтонима, писаним претежно на основу сјећања, које је објавио у више зборника и неколико листвова.